

Wpływ narracji o moralnych przykładach na pojednanie międzygrupowe

(...) as a Holocaust-obsessed child I had vowed never to set foot in Germany. Not even if I had to go hundreds of miles out of my way to go around it. Not Germany. Not ever. [(...) jako dziecko z obsesją Holokaustu postanowiłam sobie, że nigdy nie postawię stopy na niemieckiej ziemi. Choćbym miała jechać setki mil dookoła. Byle nie przez Niemcy. Nigdy!] (Rigler, 2013, p. 71).

Tak wyrażone postanowienie żydowskiej pisarki Sary Yoheved Rigler stanowi doskonałą ilustrację niepokojącego zjawiska społecznego, jakim jest brak kontaktu między potomkami ofiar i sprawców konfliktów międzygrupowych. Okazuje się bowiem, że nie tylko osoby bezpośrednio zaangażowane w konflikt nie chcą mieć ze sobą nic wspólnego. Pokonfliktowe napięcie i niechęć dotyczy także kolejnych pokoleń: osoby, które nie doświadczyły konfliktu mimo to są z jego powodu niechętnie nastawione do kontaktu z grupą historycznych adwersarzy (np. Hewstone i in., 2006; Imhoff, Bilewicz, Erb, 2012). Jako że osoby żywiące uprzedzenia aktywnie unikają kontaktu z tymi, których ich uprzedzenia dotyczą, w miejscach gdzie uprzedzenia są szczególnie rozpowszechnione zwykle w ogóle do takiego kontaktu nie dochodzi (Binder i in., 2009). Unikanie kontaktu jest szczególnie silne właśnie tam, gdzie wydaje się on najbardziej pożądanym i gdzie mógłby przynieść szczególne korzyści jako metoda redukcji uprzedzeń o skuteczności potwierdzonej wieloletnimi badaniami (por. wyniki metanalizy: Pettigrew, Tropp, 2006). Większość badań dotyczących kontaktu międzygrupowego skupia się na jego pozytywnych efektach, często pomijając fakt, że samo zaistnienie kontaktu jest uwarunkowane wieloma czynnikami psychologicznymi (Pettigrew i Tropp, 2006). W niniejszym projekcie proponuję sposób na uniknięcie tych ograniczeń.

Celem prowadzonych przeze mnie badań jest sprawdzenie, czy poprzez prezentację specyficznych narracji o samym konflikcie można zwiększyć gotowość do kontaktu między przedstawicielami grup, które były w ten konflikt zaangażowane. Narracje, których skuteczność w tym zakresie analizuję, dotyczą *moralnych przykładów*, tj. członków grupy historycznych sprawców, którzy podczas konfliktu międzygrupowego pomagali ofiarom. Narracje o moralnych przykładach (czy jak przyjęło się nazywać ich w polskim kontekście, uogólniając zarazem znaczenie pojęcia odnoszącego się do heroicznych postaw związanych z Holokaustem – Sprawiedliwych) już teraz stanowią element programów nauczania historii w Polsce i na świecie, poświęca się im wystawy oraz wprowadza jako element interwencji zmierzających do redukcji uprzedzeń (Winiewski, Ambrosewicz-Jacobs, Beneda, Witkowska, 2017). Bardzo niewiele wiadomo jednak na temat wpływu takich narracji na postawy (por. Bilewicz, Jaworska, 2013; Čehajić-Clancy, Bilewicz, 2017).

mojej pracy zakładam, że narracje o moralnych przykładach mogą niwelować bariery dla kontaktu po obu stronach historycznego konfliktu poprzez zawartą w tych narracjach informację o moralności grupy sprawców. W grupie ofiar informacja o moralnym zachowaniu sprawców może sprawiać, że będą oni postrzegani jako bardziej moralni, a przez to bardziej podobni do samych przedstawicieli grupy ofiar (por. Leach, Bilali, Pagliaro, 2014; Stefaniak, Bilewicz, 2016). W efekcie będą oni darzeni bardziej pozytywnymi emocjami (Aron, Aron, Tudor, Nelson, 1991), co w konsekwencji może prowadzić także do większej otwartości do wejścia z nimi w kontakt. W grupie sprawców informacja o moralnych przykładach może umożliwić zaspokojenie fundamentalnej ludzkiej potrzeby, jaką jest utrzymanie pozytywnego wizerunku własnej grupy, a przez to zmniejszyć tendencję do defensywnych, uprzedzeniowych reakcji, które utrudniają zaangażowanie w kontakt z ofiarami (por. Bilewicz, Vollhardt, 2012; Imhoff, Banse, 2009; Leach, Ellemers, Baretto, 2007).

W serii 8 badań prowadzonych w Polsce, Niemczech, Turcji i na Węgrzech testuję skuteczność ww. narracji w odniesieniu do różnych konfliktów historycznych. Moje dotychczasowe badania potwierdziły, że narracje o moralnych przykładach wpływają pozytywnie na otwartość na kontakt zarówno wśród przedstawicieli grupy sprawców jak i ofiar kolektywnej przemocy. Badania, których realizacja odbędzie się podczas stażu zagranicznego w Niemczech będą miały na celu uzupełnienie dotychczasowych wyników o analizę barier dla kontaktu związanych z dominującą w niemieckiej pamięci zbiorowej świadomością zbrodni nazistowskich (por. Bilewicz, Witkowska, Stubig, Beneda, Imhoff, 2017; Imhoff i in., 2017; Liu, Hilton, 2005).